| **Частична предварителна оценка на въздействието** | |
|---|---|
| **Институция:**<br>Министерство на образованието и науката | **Нормативен акт: Проект на Постановление на Министерския съвет за:**<br>**1. Откриване на Институт за изкуствен интелект в икономиката като основно звено в структурата на Университета за национално и световно стопанство, гр. София;**<br>**2. Откриване на Институт за повишаване на научноизследователския капацитет в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност като основно звено в структурата на Университета за национално и световно стопанство, гр. София** |
| ◉ Не е включен в законодателна/оперативна програма на Министерския съвет | ○ Включен е в законодателната/оперативната програма на Министерския съвет за: |
| **Лице за контакт:**<br>Росица Колева, директор на дирекция „Висше образование“ в Министерството на образованието и науката | **Телефон и ел. поща:**<br>Тел.: 02 9217 616<br>e-mail: rosi.koleva@mon.bg |

Университетът за национално и световно стопанство, гр. София (УНСС) е автономно държавно висше училище, което от създаването си през 1920 г. до днес разпространява знания като лидер сред висшите училища в Югоизточна Европа, обучаващи студенти и провеждащи изследвания в областта на икономиката, управлението и администрацията, правото и политиката. Университетът се стреми да изгражда у студентите способности да бъдат предприемчиви, проактивни, иновативни, да мислят независимо и творчески, да използват дигитални ресурси, да общуват ефективно. Уменията за самостоятелно мислене и за решаване на проблеми са в основата на бързото им интегриране в трудовия пазар и на тяхната устойчива професионална реализация.

УНСС има дълга традиция като водещ университет в областта на икономическите и социалните науки в България. В последните години университетът се развива интензивно и в области като изкуствен интелект, големи данни и дигитални иновации, както и като обучаващ и експертен център в ядрената сигурност и енергетика с международно признати програми и партньорства.

УНСС провежда обучение в магистърска програма „Изкуствен интелект в икономиката“, която подготвя специалисти за водещата роля на изкуствения интелект (ИИ) в бизнеса и икономиката.

Програмата е с продължителност 2 семестъра и комбинира теоретични основи с практически умения в ключови области като машинно обучение, обработка на естествен език, анализ и съхранение на големи данни, както и подготовка на данни за ИИ приложения. Фокусът е върху внедряване на ИИ в различни икономически сектори – маркетинг, счетоводство, логистика и управление на вериги на доставки – с акцент върху дигиталната трансформация и стратегическата роля на изкуствения интелект за повишаване на ефективността, автоматизация и иновации. Възпитаниците на програмата придобиват умения за прилагане на ИИ модели и инструменти, анализ и обработка на бизнес данни, разработване на интелигентни решения и справяне с предизвикателствата на дигиталната икономика. Завършилите намират реализация като IT специалисти, ИИ анализатори, ръководители на информационни и технологични отдели, бизнес лидери и консултанти по дигитална трансформация.

УНСС провежда и специализирано обучение в магистърската програма „Икономика на отбраната и сигурността“ със специализация „Ядрена сигурност“, която е единствената в света специализирана програма по ядрена сигурност. Тя е резултат от споразумение за сътрудничество в областта на образованието и научните изследвания между УНСС и Международната агенция за атомна енергия (МААЕ). Подкрепена е от Международната образователна мрежа по ядрена сигурност, в която УНСС членува от 2014 г., както и от Агенцията за ядрено регулиране, Министерството на енергетиката и Министерството на външните работи на Република България. Програмата стартира през учебната 2015/2016 г., като основната цел е подготовката на висококвалифициран ръководен състав за нуждите на ядрената сигурност. В нея се обучават студенти от България, Нигерия, Ливан, Замбия, Йордания, Буркина Фасо, Конго, Судан, Мавритания, Уганда, повечето от които са стипендианти на Международната агенция за атомна енергия. Обучението е с продължителност 3 семестъра и се осъществява на английски език. В програмата участват висококвалифицирани преподаватели от над 10 университета и институции от България и чужбина. Учебният план е съобразен с изискванията за придобиване на магистърска степен в България и правилата на Международната агенция за атомна енергия.

Успоредно с обучението на студенти Университетът има амбицията да развива научна дейност в сферата на изкуствения интелект и в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност, което оформя следните два проблема:

**1. Проблеми за решаване:**

*1.1. Кратко опишете проблема/проблемите и причините за неговото/тяхното възникване. По възможност посочете числови стойности.*

**<u>Проблем 1</u>: Липса на регламентирано научно звено в УНСС, което целево да осъществява системни, интердисциплинарни изследвания и внедряване на иновации в сферата на изкуствения интелект и неговите приложения в икономиката, финансите, публичния сектор и бизнеса.**

Към настоящия момент в структурата на УНСС, гр. София липсва регламентирано научно звено, което целево да осъществява системни, интердисциплинарни изследвания и внедряване на иновации в сферата на изкуствения интелект и неговите приложения в икономиката, финансите, публичния сектор и бизнеса.

Това води до изоставане спрямо националните и европейски тенденции, в които изкуственият интелект е определен като ключова технология за цифров преход, конкурентоспособност, иновации и икономически растеж.

Въпреки наличието на Концепция за развитието на изкуствения интелект в България до 2030 г. и нарастващия натиск във връзка с нуждите на бизнеса и администрацията, разпространението на ИИ-приложения в икономиката и публичния сектор в България остава значително под средните европейски нива. Към средата на 2025 г. едва 6,5% от фирмите в България ползват ИИ, докато в ЕС този процент надвишава 34% (DESI, European Commission, 2025). УНСС, като водещо висше училище с икономически профил, до този момент не разполага със структура, която целево да осъществява системни интердисциплинарни изследвания и внедряване на иновации в сферата на изкуствения интелект и неговите приложения в икономиката, финансите, публичните политики и индустрията.

Това води до ограничена научноизследователска продукция, нисък международен авторитет, пропускане на възможности за партньорство в европейски проекти и недостатъчно подготвени кадри за бизнеса и публичния сектор. Липсата на такъв институт препятства и пълноценното изпълнение на мерките по Плана за възстановяване и устойчивост, както и на участието в програми като Digital Europe и Horizon, които към 2025 г. осигуряват рекордни бюджети за интеграция на ИИ в икономиката и обществото. Анализът на стратегическите документи и тенденциите потвърждава, че неорганизираните опити за технологично внедряване не са достатъчни: трайният напредък изисква интегрирано звено с фокус към наука, образование, бизнес трансфер и публичен диалог.

В отговор на тази необходимост в Министерството на образованието и науката постъпи предложение от Ректора на УНСС за откриване на основно звено в структурата на висшето училище - Институт за изкуствен интелект в икономиката, в съответствие с разпоредбите на чл. 25, ал. 2 и чл. 26б, ал. 1 от Закона за висшето образование (ЗВО). Приложени са мотиви за откриване на института в структурата на УНСС и препис-извлечение от Решение № 3 от 26.06.2025 г. на Академичния съвет на Университета за национално и световно стопанство.

С промените в Закона за висшето образование от 2004 г. институтите са определени като основни звена на висшите училища. Съгласно разпоредбата на чл. 26б от ЗВО институтът обединява академичен състав за извършване на дългосрочна научноизследователска дейност. Структурата му, конституирането и функциите на неговите органи за управление се определят от Академичния съвет на висшето училище.

Откриването на институт като звено в структурата на висше училище става с акт на Министерския съвет по предложение на министъра на образованието и науката (чл. 9, ал. 3, т. 3а от ЗВО). За това не е необходима положителна оценка на съответен проект от Националната агенция за оценяване и акредитация. Достатъчно е предложение на ректора, подкрепено с решение на академичния съвет, в чиито правомощия е да предлага откриването, преобразуването и закриването на основни звена и филиали в структурата на висшето училище (чл. 30, ал. 1, т. 3 от ЗВО).

Университетът мотивира предложението за откриване на посочения институт с все по-силното влияние на изкуствения интелект, който се превръща в ключов двигател на икономическия растеж, иновациите и конкурентното предимство. УНСС има уникална възможност да се позиционира като лидер в изследванията и приложението на изкуствения интелект в икономиката чрез създаването на специализиран Институт за изкуствен интелект в икономиката.

Липсата на научноизследователско звено в структурата на УНСС, в което да се извършват изследвания и приложения на изкуствения интелект в икономиката възпрепятства осъществяването на дейности и намирането на решения, които ще бъдат адресирани към предизвикателствата на съвременния свят – от автоматизация на финансовите процеси до прогнозиране на икономически кризи и оптимизиране на бизнес стратегиите. Именно поради това е необходимо да се разгледат варианти, адресирани към разрешаването на описания проблем.

**<u>Проблем 2</u>: Липса на специализирано звено в УНСС, което системно да развива научен и технологичен потенциал в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност, в тясно сътрудничество с държавни органи, индустрия и международни партньори.**

Към настоящия момент в структурата на Университета за национално и световно стопанство – гр. София липсва специализирано звено, което системно да развива научен и технологичен потенциал в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност, в тясно сътрудничество с държавни органи, индустрия и международни партньори.

Причините за откриването на Институт за повишаване на научноизследователския капацитет в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност (Института) са свързани с необходимостта от създаване на звено към УНСС, което да надгради дейността на съществуващия Център за подкрепа на ядрената сигурност (ЦПЯС), като предостави институционална платформа за провеждане на специализирани обучения и международни семинари; разработване на политики и регулаторни инструменти в областта на ядрената сигурност; задълбочено сътрудничество с Международната агенция за атомна енергия (МААЕ), Европейската комисия (ЕК), Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) и други международни партньори; създаване на регионален експертен SMR (small modular reactor) клъстер в Югоизточна Европа. Създаването на Института се вписва в приоритетите на Стратегията за развитие на висшето образование в Република България (2021 – 2030), като надгражда междусекторния подход към сигурността, енергетиката и технологиите и ще позволи на висшето училище да бъде включено сред допустимите бенефициенти по Националната програма „Повишаване на квалификацията в областта на ядрените технологии и ядреното инженерство“.

Ядрената енергетика заема ключова роля в националната енергийна и технологична независимост на България. В последните години се отчита недостиг на квалифицирани кадри, недостатъчна връзка между образованието, индустрията и държавните органи и слаба научноизследователска инфраструктура за

развитие на компетенции в областта на ядрената безопасност, управление на рискове, енергийна политика и иновации.

България е в процес на подготовка и изпълнение на няколко ключови енергийни проекта, включително нови ядрени мощности и стратегии за устойчив преход на енергийния сектор. Към 2025 г. средната възраст на ядрените специалисти у нас надхвърля 55 години, а прогнозният недостиг на квалифицирани кадри до 2030 г. е причина за повишени рискове, както във функционирането на съществуващите мощности, така и в участието в иновативни международни консорциуми и технологични проекти (Доклад на АЯР, 2025).

Българските университети, включително УНСС, нямат самостоятелна структура, която да предлага комплексна научноизследователска, обучителна и консултантска среда за развитие и подкрепа на кадровия потенциал в ядрената енергетика. Това препятства не само вътрешната сигурност и устойчивост, но и достъпа до стратегическо финансиране по програмите на EURATOM, IAEA и други международни организации, насочени към иновации, дигитализация и киберсигурност в ядрените технологии.

В отговор на тази необходимост в Министерството на образованието и науката постъпи предложение от Ректора на УНСС за откриване на основно звено в структурата на висшето училище – Институт за повишаване на научноизследователския капацитет в ядрената енергетика и ядрената сигурност в съответствие с разпоредбите на чл. 25, ал. 2 и чл. 26б, ал. 1 от ЗВО. Приложени са и мотиви за откриване на института в структурата на УНСС и препис-извлечение от Решение № 3 от 26.06.2025 г. на Академичния съвет на Университета за национално и световно стопанство.

Предложението за създаване на Института се базира на дългогодишен научноизследователски опит в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност и ще доведе до повишаване на научноизследователския капацитет в тази област, както и ще отговори нарастващата необходимост от провеждане на научни изследвания и специализирани обучения в сферата на ядрената сигурност, киберсигурността на ядрени съоръжения, регулацията на SMR (малки модулни реактори) и управлението на радиоактивни отпадъци.

В подкрепа на предложението е опитът, натрупан през годините – като партньор на МААЕ чрез две практически споразумения, както и успехът на първата в света магистърска програма по ядрена сигурност, създадена съвместно с МААЕ и реализирана в УНСС. Центърът за подкрепа на ядрената сигурност работи активно с множество международни и национални институции: NSSC и INSEN мрежите на МААЕ, Европейския индустриален алианс за SMR, ОПСР, проект PHOENIX на Държавния департамент на САЩ, Финландския институт VTT, Българския енергиен холдинг (БЕХ), АЕЦ „Козлодуй", НЕК и др.

Липсата на научноизследователско звено в структурата на УНСС, което да осъществява системни изследвания и иновации в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност, възпрепятства провеждането на дейности и разработването на експертни решения, насочени към предизвикателствата на съвременния енергиен и регулаторен ландшафт – от управлението на ядрените мощности и анализа на рисковете, до подготовката на ново поколение квалифицирани кадри, внедряването на иновативни

технологии (като малки модулни реактори) и обезпечаването на националната сигурност. Именно поради това е необходимо да се разгледат варианти, насочени към разрешаването на този ключов структурен и кадрови проблем.

*Правна рамка по отношение на идентифицираните проблеми*:

- **чл. 25, ал. 1 от Закона за висшето образование (ЗВО)** - Висшето училище включва в структурата си основни звена, обслужващи звена и филиали;
- **чл. 26б, ал. 1 от ЗВО** - Институтът е основно звено на висшето училище, което обединява академичен състав за извършване на дългосрочна научноизследователска дейност;
- **чл. 9, ал. 3, т. 3, б. а от ЗВО** - Въз основа на искане на съответното висше училище и/или по предложение на министъра на образованието и науката Министерският съвет открива, преобразува и закрива извън случаите по ал. 2, т. 1 факултети, институти, филиали, колежи, както и териториално изнесени звена и поделения в чужбина;
- **чл. 10, ал. 1 и ал. 2 от ЗВО** - Държавен орган за осъществяване на националната политика във висшето образование е министърът на образованието и науката. Министърът на образованието и науката прави предложение пред МС по чл. 9, ал. 3, т. 1-11 от ЗВО;
- **чл. 30, ал. 1, т. 3 от ЗВО** - Академичният съвет е орган за ръководство на учебната и научната дейност на висшето училище, който прави предложения в случаите по чл. 9, ал. 3, т. 3 от ЗВО.

***1.2. Посочете възможно ли е проблемът да се реши в рамките на съществуващото законодателство чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности (например съвместни инспекции между няколко органа и др.).***

Разрешаването на описаните по-горе 2 проблема не може да се осъществи в рамките на съществуващото законодателство, чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности.

***1.3. Посочете защо действащата нормативна рамка не позволява решаване на проблема/проблемите***

Съгласно действащата нормативна рамка структурни промени във висшите училища в Република България се извършват с акт на МС или НС. На основание чл. 9, ал. 3, т. 3а от ЗВО за разрешаването на описаните проблеми следва да се приеме акт от МС.

***1.4. Посочете задължителните действия, произтичащи от нормативни актове от по-висока степен или актове от правото на ЕС.***

Неприложимо.

***1.5. Посочете дали са извършени последващи оценки на нормативния акт или анализи за изпълнението на политиката и какви са резултатите от тях?***

Не са извършвани последващи оценки.

**2. Цели:**

**По Проблем 1:** Създаване на обособено изследователско звено към Университета за национално и световно стопанство, гр. София, което да интегрира научни изследвания, обучение и трансфер на знания и технологии в областите на изкуствения интелект в икономиката.

**По Проблем 2:** Създаване на специализирано изследователско звено към Университета за национално и световно стопанство, гр. София, което да служи за интеграционна платформа между университет,

индустрия и регулатор за обучение, изследвания, експертизи и иновации в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност съгласно националната и европейска рамка.

*Посочете определените цели за решаване на проблема/проблемите, по възможно най-конкретен и измерим начин, включително индикативен график за тяхното постигане. Целите е необходимо да са насочени към решаването на проблема/проблемите и да съответстват на действащите стратегически документи.*

**3. Заинтересовани страни:**

**Пряко заинтересовани страни по Проблем 1 и Проблем 2:**

- Всички действащи студенти в УНСС – общ брой студенти: 15 671 *(по данни на Рейтинговата система на висшите училища в България за 2024 г.);*
- Преподаватели в УНСС – брой преподаватели: 443 и брой ексклузивни преподаватели: 414 (*(по данни на Рейтинговата система на висшите училища в България);*
- Административният персонал на Университета;
- Университетът за национално и световно стопанство в качеството му на държавно висше училище, към което се предлага създаването на двата института;
- Министерство на образованието и науката като институция, провеждаща държавната политика в областта на образованието.
- Институции и организации, върху които резултатите от работата на двата института ще окажат положително въздействие: малки и средни предприятия, бизнес организации, фирми, държавни и общински органи.

**Косвено заинтересовани страни:**

- Кандидат-студентите, част от които ще бъдат бъдещите адресати на образователния процес във висшето училище;
- Големи предприятия, нуждаещи се от специфични експертизи и иновации в посочените области;
- Широката общественост – всички граждани в Република България, които като постоянни потребители на резултатите от научните изследвания са заинтересовани от тяхното наличие и качество.

*Посочете всички потенциални заинтересовани страни/групи заинтересовани страни (в рамките на процеса по извършване на частичната предварителна частична оценка на въздействието и/или при обществените консултации по чл. 26 от Закона за нормативните актове), върху които предложенията ще окажат пряко или косвено въздействие (бизнес в дадена област/всички предприемачи, неправителствени организации, граждани/техни представители, държавни органи/общини и др.).*

**4. Варианти на действие. Анализ на въздействията.**

**По Проблем 1 „Липса на регламентирано научно звено в УНСС, което целево да осъществява системни, интердисциплинарни изследвания и внедряване на иновации в сферата на изкуствения интелект и неговите приложения в икономиката, финансите, публичния сектор и бизнеса.“**

**Вариант 1 „Без действие“:**

**Описание:**

Вариант 1 „Без действие“ е свързан с пропуск от откриването на Институт за изкуствен интелект в икономиката при Университета за национално и световно стопанство – гр. София. По този начин няма да се създаде звено, което целево да осъществява системни, интердисциплинарни изследвания и внедряване на иновации в сферата на изкуствения интелект и неговите приложения в икономиката, финансите, публичния сектор и бизнеса.

Освен това, в случай че не се предприемат действия, ще се игнорира становището на Академичния съвет на университета, който съгласно компетентността си е взел решение за внасяне на предложение за откриване на основно звено в структурата на Университета за национално и световно стопанство.

Несъмнено осигуряването на напредък в интеграцията на изкуствения интелект в икономиката в национален контекст, както и качествената подготовка на студентите/докторантите са от основно значение за икономическото развитие на държавата. В тази връзка решение, с което не се предприеме действие за оптимизиране на свързаните със задачата процеси, при наличие на възможност за такова, е лишено от логика и аргументи.

**Положителни (икономически/социални/екологични) въздействия:**

При приложението на този вариант не се идентифицират положителни въздействия върху нито една от заинтересованите страни.

*(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)*

**Отрицателни (икономически/социални/екологични) въздействия:**

В случай на прилагане на този вариант на действие ще е налице негатив за Университета за национално и световно стопанство – гр. София, към който няма да се създаде Институт за изкуствения интелект в икономиката. Това би довело до изоставане спрямо националните и европейски тенденции, в които изкуственият интелект е определен като ключова технология за цифров преход, конкурентоспособност, иновации и икономически растеж.

С прилагането на Вариант „Без действие“ ще се пропусне шанс за модернизиране и надграждане на академичните и научноизследователските дейности във висшето училище. Преподаватели и обучавани няма могат да прилагат знанията и уменията си, респективно няма да са налице научни резултати, от които би се ползвал IT и икономическия сектор в страната.

**Специфични въздействия:** няма

**Въздействия върху малките и средните предприятия:**

Прилагането на Вариант 1 ще окаже отрицателно въздействие върху малките и средните предприятия (МСП), чиято дейност все повече е свързана с прилагането на изкуствения интелект в сектор икономика. Същите ще бъдат лишени от научни изследвания, иновации, бизнес-модели, технологии и др. в областта на изкуствения интелект и икономиката. Освен това ще бъдат пропуснати възможности за сътрудничество между Института и организациите в сектора.

Една от предвидените дейности в случай на откриване на новото звено, е провеждане на обучение, преквалификация и специализации в областта на изкуствения интелект в икономиката. В тази връзка, при избор на Вариант „Без действие“ за МСП ще се пропусне възможността за привличане на подготвени експерти в областта, които биха могли да постъпят на работа в предприятията, осъществяващи дейност в този отрасъл.

**Административна тежест:** няма

*1.1. Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални и екологични въздействия, включително върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни. Пояснете кои въздействия се очаква да бъдат значителни и кои второстепенни.*

*1.2. Опишете специфичните въздействия с акцент върху малките и средните предприятия и административната тежест (задължения за информиране, такси, регулаторни режими, административни услуги и др.)*

**Вариант 2 „Инициатива за регулаторни мерки с приемане на Постановление на Министерския съвет за откриване на Институт за изкуствен интелект в икономиката като основно звено в структурата на Университет за национално и световно стопанство, гр. София.**

Прилагането на Вариант 2 е свързано с приемането на акт от МС, чрез който ще се открие Институт за изкуствен интелект в икономиката като основно звено в структурата на УНСС – София.

Основната цел на Института ще бъде да се създаде обособено изследователско звено към УНСС, което да интегрира научни изследвания, обучение и трансфер на знания и технологии в областите на изкуствения интелект в икономиката. Институтът ще предлага консултации и решения за компании и институции, използващи изкуствен интелект за анализ на големи данни, прогнози, управление на риска, дигитална сигурност и др.

Нарастващият капацитет на изчислителната инфраструктура и появата на много големи обеми от данни са главна причина за осъзнаване на факта, че устойчивият икономически растеж и благосъстоянието на България и Европа все повече ще се опират на внедряването на интелигентни системи и на стопански ползи от обработката на данни. Институтът ще създаде платформа за съвместна работа между учени, изследователи и практици в областта на икономиката, публичната администрация, бизнеса, компютърните науки, обработката на данни, социолози, психолози и др. Ще се генерират високо цитирани изследвания и практически приложения, които ще повишат националния и международния авторитет на УНСС. Разработването на високо конкурентни курсове за бакалавърски, магистърски и докторантски програми, фокусирани върху приложението на изкуствения интелект в икономиката, ще привлича студенти и изследователи от страната и държави от Европейския съюз.

Откриването на Института ще отговори на обективната необходимост за консолидиране на научноизследователския капацитет, образование на високо ниво и иновации в пресечната точка между изкуствения интелект (ИИ) и съвременната икономика. Наличието на подобна структура ще способства университетът и държавата да разработват ефективни политики, бизнес решения и иновативни модели за дигитална трансформация на стопанската среда, интегрирайки световно утвърдени ИИ технологии в икономиката, публичната администрация и индустрията.

В случай, че се стигне до приемане на този вариант, Институтът ще функционира като мултидисциплинарна платформа с насоченост към:

- Провеждане на целенасочени фундаментални и приложни научни изследвания в областта на изкуствения интелект и неговите приложения в икономиката, управлението, финансите, публичния сектор и индустрията;
- Разработване и внедряване на иновативни аналитични инструменти и решения за нуждите на бизнеса, включително автоматизация на процеси, прогнозен анализ, управление на риска и модели за конкурентоспособност;
- Дизайн и стартиране на интердисциплинарни бакалавърски, магистърски и докторски програми, сертификационни курсове и обучения – ориентирани към подготовка на кадри, необходими за съвременния дигитален пазар на труда;
- Изграждане на център за трансфер на технологии и експертиза, свързващ университетската наука с практиката, чрез създаване на бизнес-инкубатори, съвместни лаборатории и хъбове за сътрудничество между държавни институции и иновативни компании;
- Формиране на експертни съвети, работни групи и консултантски панели по национални и секторни политики за дигитална трансформация, базирани на ИИ.

Предложеното за откриване на Институт за изкуствен интелект в икономиката е напълно съобразено с Концепцията за развитието на изкуствения интелект в България до 2030 г., която поставя във фокус водещата роля на висшите училища за предлагане на мултидисциплинарно ИИ образование и интеграция на ИИ в бизнеса и обществото; със Стратегията за развитие на висшето образование 2021–2030, изискваща засилване на трансфера между наука и икономика и разширяване на академичната автономия чрез изграждане на нови научни центрове; с програмите Digital Europe Programme и Horizon Europe, където ИИ и икономиката са приоритетни области за финансиране и трансгранично сътрудничество към 2025 г., както и с Плана за възстановяване и устойчивост, който предвижда целенасочени инвестиции в дигитализация, квалификация на кадри и ИИ внедряване, като условие за достъп до средства и икономически растеж.

За предложения проект не са необходими допълнителни финансови средства и не се предвиждат допълнителни финансови разходи, което няма да доведе до въздействие върху държавния бюджет.

Предвижда се Институтът за изкуствен интелект в икономиката да се самоиздържа, като дейността му ще се финансира изцяло от собствени приходи, а именно: от участие в национални и международни проекти и програми, от изпълнение на консултантски проекти и реализация на създадени от него научни резултати, от спонсорства, дарения и др.

С оглед обществената значимост на икономическия сектор и приложението на изкуствения интелект, предложението за създаване на Институт за изкуствен интелект в икономиката в структурата на УНСС е целесъобразно и важно да бъде подкрепено в контекста на националните интереси на Република България.

**Положителни (икономически/социални/екологични) въздействия:**

Прилагането на **Вариант 2** ще окаже положителни въздействия по отношение на всички заинтересовани страни, както следва:

Ще се създаде звено, което ще изпълнява горепосочените дейности, ще намира и прилага иновационни и ефективни решения за справяне с предизвикателствата и проблемите пред икономическия сектор. Това само по себе си ще въздейства положително върху всички заинтересовани страни, тъй като всички граждани са адресати на резултатите в сектора.

Ще се създадат условия за обучение, квалификация, преквалификация и специализация на студенти и докторанти. По този начин ще се подготвят кадри във важен за държавата сектор, които в бъдеще ще задоволят потребностите на пазара на труда.

Ще се даде възможност на академичния състав и експертите в областта да участват в научноизследователска дейност, която ще даде резултати както за университета, така и за икономическия сектор като цяло.

*(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)*

**Отрицателни (икономически/социални/екологични) въздействия:**

В хода на извършените проучвания не се установяват отрицателни въздействия върху заинтересованите страни.

*(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)*

**Специфични въздействия:** няма

**Въздействия върху малките и средните предприятия:**

Прилагането на разглеждания вариант ще въздейства положително по отношение на МСП. Със създаването на Институт за изкуствен интелект в икономиката ще се разработят стратегии, иновативни решения, технологии и бизнес-модели, които ще могат да послужат на заинтересованите предприятия. За МСП ще е налице възможност да привлекат подготвени от Института специалисти, които да обезпечат по максимален начин секторните потребности на пазара на труда. На следващо място ще се открие възможност за сътрудничество между МСП и новосформираното звено.

**Административна тежест: Вариант 2** няма да окаже въздействие върху административната тежест.

*(въздействията върху малките и средните предприятия; административна тежест)*

*1.1. Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални и екологични въздействия, включително върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни. Пояснете кои въздействия се очаква да бъдат значителни и кои второстепенни.*

*1.2. Опишете специфичните въздействия с акцент върху малките и средните предприятия и административната тежест (задължения за информиране, такси, регулаторни режими, административни услуги и др.)*

---

**Вариант 3 „Нерегулативна намеса“** - В конкретния случай по Проблем 1 не са налице алтернативни възможности за нерегулаторни мерки. Този вариант е неприложим, тъй като решаването на проблема е възможно единствено чрез приемане на постановление на МС, който е компетентен орган да открива, преобразува и закрива факултети, филиали и колежи, както и териториално изнесени звена и поделения в чужбина.

**По Проблем 2 „Липса на специализирано звено в УНСС, което системно да развива научен и технологичен потенциал в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност, в тясно сътрудничество с държавни органи, индустрия и международни партньори“**

**Вариант 1 „Без действие“:**

**Описание:**

При **Вариант 1 „Без действие“** не се предвижда откриване на Институт за повишаване на научноизследователския капацитет в ядрената енергетика и ядрената сигурност, като висшето училище продължава да развива отделните си профилирани курсове по ядрена енергетика и сигурност без цялостно интегрирано звено по ядрена енергетика и сигурност.

Кадровият недостиг ще се задълбочи, средната възраст на наетите специалисти в ядрената енергетика остава над 55 години и над 40% от работещите се очаква да се пенсионират до 2030 г. България рискува да изпусне възможности за международни проекти, финансиране и участие в програми EURATOM, IAEA и други. Липсва целево звено за специализирани анализи, внедряване на SMR, развитие на учебни програми, дигитализация и участие в критични проекти с ядрена енергетика и сигурност.

Освен това, в случай че не се предприемат действия, ще се игнорира становището на Академичния съвет на университета, който съгласно компетентността си е взел решение за внасяне на предложение за откриване на основно звено в структурата на Университета за национално и световно стопанство.

Откриването на Институт за повишаване на научноизследователския капацитет в ядрената енергетика и ядрената сигурност би повишило конкурентоспособността на университета в конкретните сфери на обучение, включително чрез формиране на експертен капацитет и би подпомогнало подготовката и изпълнението на ключови енергийни проекта, включително нови ядрени мощности и стратегии за устойчив преход на енергийния сектор от национално значение. В тази връзка решение, с което не се предприема действие за оптимизиране на свързаните със задачата процеси, при наличие на възможност за такова, е лишено от логика и аргументи.

**Положителни (икономически/социални/екологични) въздействия:**

При приложението на този вариант не се идентифицират положителни въздействия върху нито една от заинтересованите страни.

*(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)*

**Отрицателни (икономически/социални/екологични) въздействия:**

В случай, че бъде избран Вариант 1 „Без действие“ УНСС няма да създаде Институт за повишаване на научноизследователския капацитет в ядрената енергетика и ядрената сигурност. Това ще ограничи участието на университета и страната в международни научни проекти и брандове. Ще се задълбочи недостига на нови специалисти/експерти в областта на ядрената енергетика и сигурност, което създава пряка опасност за националната сигурност на страната, предвид управлението на ядрените мощности в АЕЦ Козлодуй.

**Специфични въздействия:** няма

**Въздействия върху малките и средните предприятия:** Прилагането на Вариант 1 ще окаже отрицателно въздействие върху малките и средните предприятия (МСП), чиято дейност по някакъв начин е свързана с ядрения енергиен сектор. Те ще бъдат лишени от достъп до квалифицирани специалисти и ограничени възможности за трансфер на нови технологии.

Ще бъдат пропуснати възможности за сътрудничество между Института за повишаване на научноизследователския капацитет в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност и организациите в секторите.

**Административна тежест:** няма

*1.1. Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални и екологични въздействия, включително върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни. Пояснете кои въздействия се очаква да бъдат значителни и кои второстепенни.*

*1.2. Опишете специфичните въздействия с акцент върху малките и средните предприятия и административната тежест (задължения за информиране, такси, регулаторни режими, административни услуги и др.)*

**Вариант 2 „Инициатива за регулаторни мерки с приемане на Постановление на Министерския съвет за откриване на Институт за повишаване на научноизследователския капацитет в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност в структурата на Университета за национално и световно стопанство, гр. София.“**

**Описание:**

Прилагането на Вариант 2 е свързано с приемането на акт от МС, чрез който ще се открие възможност за повишаване на научноизследователския капацитет в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност в УНСС. Приемането на Постановлението ще спомогне за създаване на благоприятни условия за устойчиво развитие на научноизследователска дейност и специализирана квалификация в областта на ядрената енергетика и сигурност.

Чрез откриването на Институт за повишаване на научноизследователския капацитет в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност ще се насърчи работата по научноизследователски проекти, в т.ч. и проекти с чуждестранни партньори, като по този начин ще се повишат обемът и качеството на научните разработки и ще се създават приложими научни продукти. Институтът ще участва в разработването на национални и регионални стратегии, планове и програми, модели, пилотни проекти, технологии и техния трансфер за постигане на устойчиво развитие, модернизиране и усъвършенстване на ядрено-енергийния сектор. В него ще се обучават докторанти и ще се подготвят млади учени. Звеното ще функционира в партньорство с други висши училища и научни организации, споделящи научна инфраструктура за провеждането на интердисциплинарни изследвания, включително с участието на докторанти и студенти.

Институтът за повишаване на научноизследователския капацитет в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност ще работи в тясно сътрудничество с Международната агенция за атомна енергия (МААЕ).

Звеното ще се финансира от бюджета на висшето училище, като ще формира собствени приходи от:

- научноизследователска дейност;

- експертно-консултантска дейност;

- участие в национални и международни проекти и програми;

- стопанска дейност, свързана с реализацията на създадени от Института научноизследователски резултати и обекти на интелектуалната собственост.

За предложения проект не са необходими допълнителни финансови средства и не се предвиждат допълнителни финансови разходи, което няма да доведе до въздействие върху държавния бюджет.

Отчитайки съществената значимост на ядрена енергетика и ядрена сигурност за икономиката на страната, и предвид решимостта за създаване на основно звено, е целесъобразно и важно да бъде подкрепено предложението за откриване на Институт за повишаване на научноизследователския капацитет в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност в структурата на УНСС.

**Положителни (икономически/социални/екологични) въздействия:**

Прилагането на **Вариант 2** ще окаже положителни въздействия по отношение на всички заинтересовани страни, както следва:

Ще се създаде звено, което ще изпълнява горепосочените дейности, ще намира и прилага иновативни и ефективни решения за справяне с предизвикателствата в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност.

Ще се създадат условия за обучение, квалификация, преквалификация и специализация на студенти и докторанти. По този начин ще се подготвят кадри, които в бъдеще ще задоволят потребностите на пазара на труда.

Ще се даде възможност на академичния състав и експертите в областта да участват в научноизследователска дейност, резултатите от която ще са полезни за държавата и обществото.

Със създаването на Института чрез разработване на регионални стратегии, планове и програми, модели, пилотни проекти, технологии и техния трансфер ще се подпомогне формирането и осъществяването на политиките в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност.

*(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)*

**Отрицателни (икономически/социални/екологични) въздействия:**

В хода на извършените проучвания не се установяват отрицателни въздействия върху заинтересованите страни.

*(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)*

**Специфични въздействия:** няма

**Въздействия върху малките и средните предприятия:** Прилагането на разглеждания вариант ще въздейства положително по отношение на МСП. Със създаването на Института се предвижда разработване на иновативни решения, анализи, модели, пилотни проекти и т.н., които ще могат да послужат на заинтересованите предприятия. За МСП ще е налице шанс да привлекат подготвени от Института специалисти, които да обезпечат по максимален начин секторните потребности на пазара на труда. На следващо място ще се открие възможност за сътрудничество между МСП и създаденото звено.

**Административна тежест: Вариант 2** няма да окаже въздействие върху административната тежест.

*(въздействията върху малките и средните предприятия; административна тежест)*

*1.1. Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални и екологични въздействия, включително върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни. Пояснете кои въздействия се очаква да бъдат значителни и кои второстепенни.*

*1.2. Опишете специфичните въздействия с акцент върху малките и средните предприятия и административната тежест (задължения за информиране, такси, регулаторни режими, административни услуги и др.)*

**Вариант 3 „Нерегулативна намеса“ -** В конкретния случай не са налице алтернативни възможности за нерегулаторни мерки. Този вариант е неприложим, тъй като решаването на проблема е възможно единствено чрез приемане на постановление на МС, който е компетентен орган да открива, преобразува и закрива факултети, филиали и колежи, както и териториално изнесени звена и поделения в чужбина.

**5. Сравняване на вариантите:**

**Степени на изпълнение по критерии:** 1) висока; 2) средна; 3) ниска.

**По Проблем 1:**

| | | **Вариант 1 „Без действие“** | **Вариант 2** |
|---|---|---|---|
| ***Ефективност*** | Цел: Създаване на обособено изследователско звено към УНСС, гр. София, което да интегрира научни изследвания, обучение и трансфер на знания и технологии в областите на изкуствения интелект в икономиката | 3 | 1 |
| ***Ефикасност*** | Цел: Създаване на обособено изследователско звено към УНСС, гр. София, което да интегрира научни изследвания, обучение и трансфер на знания и технологии в областите на изкуствения интелект в икономиката | 3 | 1 |
| ***Съгласуваност*** | Цел: Създаване на обособено изследователско звено към УНСС, гр. София, което да интегрира научни изследвания, обучение и трансфер на знания и технологии в областите на изкуствения интелект в икономиката | 3 | 1 |

**По Проблем 2:**

| | | **Вариант 1 „Без действие“** | **Вариант 2** |
|---|---|---|---|
| ***Ефекти*** | Цел: Създаване на специализирано изследователско звено към УНСС, гр. София, | 3 | 1 |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | което да служи за интеграционна платформа между университет, индустрия и регулатор за обучение, изследвания, експертизи и иновации в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност съгласно националната и европейска рамка | | |
| ***Ефикасност*** | Цел: Създаване на специализирано изследователско звено към УНСС, гр. София, което да служи за интеграционна платформа между университет, индустрия и регулатор за обучение, изследвания, експертизи и иновации в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност съгласно националната и европейска рамка | 3 | 1 |
| ***Съгласуваност*** | Цел: Създаване на специализирано изследователско звено към УНСС, гр. София, което да служи за интеграционна платформа между университет, индустрия и регулатор за обучение, изследвания, експертизи и иновации в областта на ядрената енергетика и ядрената сигурност съгласно националната и европейска рамка | 3 | 1 |

*1.1. Сравнете вариантите чрез сравняване на ключовите им положителни и отрицателни въздействия.*

*1.2. Посочете степента, в която вариантите ще изпълнят определените цели, съгласно основните критерии за сравняване на вариантите:*

*ефективност, чрез която се измерва степента, до която вариантите постигат целите на предложението;*

*ефикасност, която отразява степента, до която целите могат да бъдат постигнати при определено ниво на ресурсите или при най-малко разходи;*

*съгласуваност, която показва степента, до която вариантите съответстват на действащите стратегически документи.*

**6. Избор на препоръчителен вариант по Проблем 1 и Проблем 2.**

И по двата идентифицирани проблема се установи, че изборът на Вариант 2 и предприемане на регулаторни мерки би бил най-подходящ за прилагане.

**Аргументите за това са свързани със следното:**

**1.** Вариант 2 се отличава с най-висока степен на ефективност, във връзка с неговата целесъобразност и с най-висок потенциал за постигане на целите.

**2.** Вариант 2 се характеризира с най-висока степен на ефикасност сред идентифицираните варианти на действие с оглед на ефекта за заинтересованите страни и за обществото.

**3.** Вариант 2 съдържа най-голям потенциал за изпълнение на държавната политика, насочена към развитие на областите за изкуствен интелект в икономиката и повишаване на научноизследователския капацитет в ядрена енергетика и ядрена сигурност.

*Посочете препоръчителните варианти за решаване на поставения проблем/проблеми.*

**6.1. Промяна в административната тежест за физическите и юридическите лица от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми):**

○ Ще се увеличи

○ Ще се намали

◉ Няма ефект

Прилагането на Вариант 2 и при двата проблема няма да въздейства по отношение на административната тежест.

*1.1. Изборът следва да е съотносим с посочените специфични въздействия на препоръчителния вариант за решаване на всеки проблем.*

*1.2. Ако се предвижда въвеждането на такса, представете образуването на нейния размер съгласно Методиката по чл. 7а от Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност.*

**6.2. Създават ли се нови/засягат ли се съществуващи регулаторни режими и услуги от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми)?**

○ Да

◉ Не

Прилагането на Вариант 2 и при двата проблема няма да засегне съществуващи регулаторни режими и услуги.

*1.1. Изборът следва да е съотносим с посочените специфични въздействия на избрания вариант.*

*1.2. В случай че се предвижда създаване нов регулаторен режим, посочете неговия вид (за стопанска дейност: лицензионен, регистрационен; за отделна стелка или действие: разрешителен, уведомителен; удостоверителен и по какъв начин това съответства с постигането на целите).*

*1.3. Мотивирайте създаването на новия регулаторен режим съгласно изискванията на чл. 3, ал. 4 от Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност.*

*1.4. Посочете предложените нови регулаторни режими отговарят ли на изискванията на чл. 10 – 12 от Закона за дейностите по предоставяне на услуги.*

*1.5. Посочете изпълнено ли е изискването на § 2 от Допълнителните разпоредби на Закона за дейностите по предоставяне на услуги.*

*1.6. В случай че се изменят регулаторни режими или административни услуги, посочете промяната.*

**6.3. Създават ли се нови регистри от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми)?**

○ Да

◉ Не

Прилагането на Вариант 2 няма да доведе до създаване на нови регистри.

*Когато отговорът е „Да“, посочете регистрите, които се създават и по какъв начин те ще бъдат интегрирани в общата регистрова инфраструктура.*

**6.4. По какъв начин препоръчителният вариант въздейства върху микро-, малките и средните предприятия (МСП) (включително по отделните проблеми**

◉ Актът засяга пряко МСП

○ Актът не засяга МСП

Предложението засяга МПС по начин, описан в съответните раздели.

*Изборът следва да е съотносим с посочените специфични въздействия на препоръчителния вариант.*

**6.5. Потенциални рискове от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми):**

Не са налице потенциални рискове от прилагането на Вариант 2 и при двата проблема.

*Посочете възможните рискове от прилагането на препоръчителния вариант, различни от отрицателните въздействия, напр. възникване на съдебни спорове и др.*

**7. Консултации:**

○ Проведени са консултации

*Посочете основните заинтересовани страни, с които са проведени консултации. Посочете резултатите от консултациите, включително на ниво ЕС: спорни въпроси, многократно поставяни въпроси и др.*

◉ Предстоят обществени консултации по чл. 26 от Закона за нормативните актове

Провеждането на обществени консултации се осъществява по чл. 26 от Закона за нормативните актове за срок от 30 дни.

*Обобщете най-важните въпроси за обществени консултации. Посочете индикативен график за тяхното провеждане и видовете консултационни процедури.*

**8. Приемането на нормативния акт произтича ли от правото на Европейския съюз?**

○ Да

◉ Не

Приемането на нормативния акт не произтича от правото на Европейския съюз.

*1.1. Посочете изискванията на правото на Европейския съюз, включително информацията по т. 6.2 и 6.3, дали е извършена оценка на въздействието на ниво Европейски съюз, и я приложете (или посочете връзка към източник).*

*1.2. Изборът трябва да съответства на посоченото в раздел 1, съгласно неговата т. 1.5.*

**9. Изисква ли се извършване на цялостна предварителна оценка на въздействието поради очаквани значителни последици?**

○ Да

◉ Не

Не се изисква извършване на цялостна предварителна оценка на въздействието поради очаквани значителни последици.

*(преценка съгласно чл. 20, ал. 3, т. 2 от Закона за нормативните актове)*

**10. Приложения:**

*Приложете необходимата допълнителна информация и документи.*

**11. Информационни източници:**

1. Закон за висшето образование;
2. Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2021 - 2030 г.;
3. Национален статистически институт;
4. Рейтингова система на висшите училища в България;
5. Концепция за развитието на изкуствения интелект в България до 2030 г.;
6. Национална стратегия за развитие на човешките ресурси в ядрената сфера 2022 – 2032 г.

*Посочете изчерпателен списък на информационните източници, които са послужили за оценка на въздействията на отделните варианти и при избора на вариант за действие: регистри, бази данни, аналитични материали и др.*

**12. Име, длъжност, дата и подпис на директора на дирекцията, отговорна за извършването на частичната предварителна оценка на въздействието:**

Име и длъжност: Росица Колева, директор на дирекция „Висше образование“ в Министерството на образованието и науката

Дата: 18.07.2025 г.

Подпис:

Expired certificate

X

Росица Колева
Директор на дирекция ВО
Signed by: Rositsa Hristova Koleva